

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ש"ק פר' יתרו תשפ"ב

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני כניסת ויציאת השבת:

יחשלים - 16:27 | 17:42

תל אביב - 16:43 | 17:44

חיפה - 16:33 | 17:41

טבריה ומגדל - 16:39 | 17:41

באר שבע - 16:46 | 17:45

"ולקטו דבר יום ביומו למען אנחנו"

עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה (רמב"ם הל' בית הבחירה, ד', א')

כלומר, אף נס אחר לא נשמר לדורות - לא הבאר, לא ענני כבוד וכו'.

דבר שני - מכל הנסים, רק המן לא התרחש בשבת. הבאר העלתה בשבת, העננים היו בשבת... למה באמת מן לא יורד בשבת? גשם הרי כן יורד בשבת אז מה הבעיה שמן ירד בשבת?, ובמיוחד שהוא נקרא כמו גשם - "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים".

והדבר השלישי - המן נקרא ניסיון. עם ישראל ביקש לחם והקב"ה אומר -

לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיּוֹם בְּתוֹרַתִּי אִם לֹא. (שם ד')

גם בהמשך, בספר דברים, כשמשה מתאר את ההיסטוריה הוא אומר -

הַמֵּאֲלֵלֶךְ מִן בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן עֲנִתֶיךָ וְלְמַעַן נִסְתֶּיךָ לְהִיטִיבֶךָ בְּאַחֲרֵיתֶיךָ (דברים ח', ט"ז)

הנסים האחרים אינם קרויים 'ניסיון'. העננים, קריעת ים סוף וכו'. אז מה שונה המן?

והדבר האחרון שהוא כולל הכל - כנראה שהמן קשור אלינו באיבריו בפנים עד היום, למרות שאנחנו לא אוכלים מן אלא לחם מן הארץ, אבל ברכת המזון שתיקן משה "הזן את העולם כולו..." היתה על אכילת המן, זה פלא פלאות, ואילו אנחנו מברכים אותה על הלחם שהבאנו מהשדה.

ניגע בנקודות הבולטות של פרשת המן ואולי אפילו נתייחס לכך שבשנה רגילה היינו עומדים עכשיו בשלשים יום לפני פורים¹ ואם כן אנחנו שלשים יום לפני המן אחר - המן הרשע (ולמרות שאולי זה נשמע כך, אין זו תורה של פורים). במן כתוב -

כִּי לֹא יִדְעוּ מֶה הוּא ... (ט"ז, ט"ח)

ולכן קראו לו מן. וגם משפט זה צריך ביאור, ונשים לב גם המצוה של פורים היא לא לדעת -

מתוך פרשת בשלח אותה קראנו בשבת החולפת, אני מבקש לעסוק הפעם בנקודה שתהווה גם הקדמה למתן תורה וגם ליומיום של כולנו, ואף הקדמה לחמישה עשר בשבט שנחוג השבוע ולפורים.

יש ביטוי בחז"ל במכילתא -

...ר' שמעון בן יוחאי אומר לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן (מכילתא שמות ט"ז, ד')

הפירוש הוא לא רק שלפני שבני ישראל, שהיו במדבר, היו צריכים לאכול מן לפני שקבלו את התורה, אלא שלכל אחד מאיתנו יש כח מיוחד לקבל תורה ע"י שגם אנחנו נהיה אוכלי מן. וצ"ע איך אנחנו אכן יכולים להיות אוכלי מן (ולא אוכלי אזני המן...). מה המשמעות של זה?

מה בין המן ליתר ניסי המדבר?

המן הוא אחד מהניסים שהתרחשו לנו במדבר אבל הוא שונה מהותית מיתר הניסים; דבר ראשון, משה מצטווה לשמור מהמן לדורות. הוא קורא לאהרן -

קַח צִנְצָנֶת אֲחֻת וְתֵן שְׁמֵהּ מֵלֵא הָעֶמֶר מִן וְהִנֵּחַ אֹתוֹ לִפְנֵי ה' לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם. (ט"ז ל"ג)

וזה מענין שמן שאם היו שומרים ממנו במדבר מיום יום היה מתמלא תולעים ואילו כאן בצנצנת הוא נשמר לעולם. באף אחד מהנסים האחרים שנעשו לנו במדבר לא נצטווה אהרן לקחת ולתת למשמרת לדורות, ועוד לפני ה', כלומר בארון הקדש, בצמוד ללוחות. כשהרמב"ם מתאר את בית המקדש בהל' בית הבחירה הוא אומר -

...ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה שנאמר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים ליי תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את יי אלהיכם וגוי ונגנו

¹ השיחה נאמרה בשנה מעוברת, בערב ט"ו בשבט.

ובמצוות - כל יום הקב"ה רוצה לראות שאנחנו שומרים שתי מצוות אלו, מתנסים בהן.

וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיָאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם. (ה)

עכשיו אנחנו מצפים שמשה, אולי יחד עם אהרן, יכנסו את עם ישראל ויגידו להם שהקב"ה עומד להמטיר לחם מן השמיים ואת שתי המצוות הנ"ל, אבל בפועל מה שמשה ואהרן אומרים לעם הוא -

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲרֹב וַיִּדְעֹתֶם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּבִקֶּר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה' בְּשָׁמְעוֹ אֶת תְּלַנְתִּיכֶם עַל ה' וְנַחְנוּ מָה כִּי תִלְיִנוּ עֲלֵינוּ. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעָרֹב בֶּשֶׂר לְאָכְלָה וְלָחֵם לְשִׁבְעַת בְּשָׁמְעַת ה' אֶת תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם מְלִינִים עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא עֲלֵינוּ תְּלַנְתִּיכֶם כִּי עַל ה'. (שם ו-ח)

זה מוזר - הם לא אומרים את הפלא שלחם עומד לודת מן השמיים, הוא לא אומר להם את המצוות של 'אל תותירו' או את ההכנה של יום השישי. הוא רק אומר שבערב יהיה בשר ובבוקר לחם - מעין מילות הרגעה לעם. מוזר.

ההתמהמהות של משה

לאחר מכן משה אומר לאהרן לכנס את העם ולפנות אל המדבר ואז הם רואים את הדבר הבא -

וַיְהִי בְעָרֹב וַתַּעַל הַשָּׁלֹו וַתִּכַּס אֶת הַמַּחְנֶה וּבִבְקָר הִיָּתָה שִׁכְבַת הַטֹּל סְבִיב לַמַּחְנֶה. וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטֹּל וְהָיָה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר דָּק מְחֹסֶפֶס דָּק כְּפָפֵר עַל הָאֶרֶץ. (י"ג-י"ד)

כלומר, לא שמשה אמר להם לראות אלא זה מה שהם ראו בפועל. ואז -

וַיִּרְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו מִן הַיּוֹם כִּי לֹא יִדְעוּ מָה הוּא... (ט"ו)

ורק אז משה אומר להם -

...וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלָּחֵם אֲשֶׁר נָתַן ה' לָכֶם לְאָכְלָה. זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לְקַטֹּף מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ עֲמֹר לְגִלְגַּלַת מִסָּפֵר נִפְשֵׁיכֶם אִישׁ לְאִשׁ בְּאֶהְלוֹ תִקְחוּ. וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמֶּרְבָּה וְהַמְּמַעֵיט. וַיִּמְדוּ בְעֵמֶר וְלֹא הִעֲדִיף הַמֶּרְבָּה וְהַמְּמַעֵיט לֹא הִחְסִיר אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ לְקַטֹּף. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אֶל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בִּקֹּר. (ט"ו-י"ט)

מתי הוא אומר להם שלא להותיר מהמנן עד בוקר? - רק אחרי שהם הלכו ולקטו וקרה הנס המופלא שזה שלקח מאה ק"ג וזה שלקח מאה גרם חזרו לאהל ומצאו שיש לשניהם אותו דבר, לפי כמות האוכלים, 'עמר לגלגל'. רק אז מספר להם משה את המצווה הראשונה שלא להותיר ממנו עד בוקר. אולי זה היה כדי להקל עליו - 'אתם רואים שזה נס מופלא, הכל לפי הכמות הנכונה, אז עכשיו אתם מתבקשים שלא להותיר'. ועדיין הוא לא אומר להם שום דבר על שבת.

חייב איניש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז).

האם חוסר הידיעה כאן הוא מקרי או שיש קשר בין הדברים?

בשבתנו על סיר הבשר

כנכנס לפסוקי הפרשה פנימה ונלמד אותם יחד;

עם ישראל נמצא בט"ו באייר, בדיוק חודש אחרי שיצאנו מצרים נגמר להם האוכל והם פונים למשה רבנו ואומרים כך -

וַיִּלְוֵנוּ כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֲרֹן בַּמִּדְבָּר. וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתָנוּ עַל סִיר הַבֶּשֶׂר בְּאֲכָלְנוּ לָחֵם לְשִׁבְעַת כִּי הוֹצֵאתָם אֹתָנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת כָּל הַקָּהָל הַזֶּה בְּרָעַב (ט"ז, ב"ד')

תגידו, זה רציני? האם אנחנו מבינים מה כתוב פה? דור המדבר שלפני חודש בלבד יצא ממצרים, לפני שלשה שבועות עמד על הים וראתה שם שפחה מה שלא ראה בן בוזי, משם הגיע ולמרה ונתמתקו המים וכו' ועוד מעט הם יגיעו למעמד הר סיני - זה הזיכרון ההיסטורי שלהם מהשואה הנוראה ביותר בהיסטוריה, שהם יצאו ממנה - 'סיר בשר ולחם לשובע'?! למה הם מתכוונים?! עוד מעט נראה שהם מתכוונים בדיוק לכך, ואין כאן שום הגזמה.

עונה הקב"ה למשה -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לָחֵם מִן הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקַטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם לֹא. (שם ד')

מטר זה גשם. למה לקרא לחם הזה גשם ולא לומר "הנבי נותן/מוריד לכם לחם"?

נקודה נוספת - כל עניינו של המן הוא לקיטה - "ולקטו", "ששת ימים תלקטוהו". מה הקשר של השורש הזה לקט. למן? ללקוט איננו לקחת. משמעות לקיטה היא לקחת משהו מתוך משהו גדול יותר. רות הולכת ללקט בשבלים, יש לנו מצווה בשם לקט. מלקטים משהו מתוך משהו ואילו במן לכאורה הפעולה היא ללכת ולקחת את המן. אז למה 'ולקטו'?

שאלה נוספת - 'דבר יום ביומו' הכוונה לכאורה היא שלא יותירו מהמן מיום ליום, והמטרה היא "למען אנסנו הילך בתורתך אם לא", וקשה - הרי עדיין לא קיבלנו את התורה, אז למה הכוונה?! רש"י מפרש במקום -

למען אנסנו הילך בתורתך. אם ישמרו מצוות התלויות בו - שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט.

כלומר במן היו שתי מצוות. האחת 'לא תעשה', שלא להותיר ליום המחרת, והשניה - להכין ביום השישי לשבת. אבל עדיין קשה - למה הקב"ה קורא לזה 'תורתך' ולא אומר במדויק 'למען אנסנו האם ישמרו שתי מצוות אלו?' אגב, כבר שמים פה לב להבדל שבין המן לנסים האחרים. זה ניסיון יומימי בתורה

רואים בעינינו שכשמשאירים זה מתמלא תולעים זה היה יותר מרתיע...

ואז באה מצוות השבת הראשונה שהיא המצווה היחידה בפרשת בשלח -

... שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתִּיו אֶל יְצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. (שם)

מצוות יציאות השבת, איסור תחומין, וזו ההתחלה של כל הלכות שבת. בעשרת הדברות, כשכתוב "זכור את יום השבת לקדשו", הכוונה היא לפה - 'אתם זוכרים מה היה לנו לפני שלשה שבועות שנצטוונו שלא ללוקט בשבת?'. זו הזכירה.

למשמת לדורותיכם

וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיִּקְרָאוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת שְׁמוֹ מִן יְהוָה כְּזֶה לְבָן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחַת בְּדָבָשׁ. (ל"א-ל"ב)

רגע, הרי בהתחלה כבר היה כתוב -

וַיִּקְרָאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו מִן הוּא כִּי לֹא יִדְעוּ מַה הוּא... (ט"ז)

ורק עכשיו זה הופך להיות השם הרשמי של המאכל. ונשים לב לדיוק - 'בית ישראל' הם אלו שקוראים לו מן. זו הפעם הראשונה בתורה שמופיע הביטוי 'בית ישראל'. בדר"כ זה 'בני ישראל' או 'בית יעקב' (כשהכוונה היא לנשים).

ואז מצווה עליהם משה לשמור מהמן למשמרת, מצווה על אהרן לקחת צנצנת, והדבר האחרון שמבדיל בין המן ליתר הנסים במדבר מופיע בסוף הפרשה -

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד בָּאָם אֶל אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת אֶת הַמָּן אָכְלוּ עַד בָּאָם אֶל קְצֵה אֶרֶץ כְּנָעַן. (ל"ה)

את המן אכלו לא רק במדבר אלא עד ט"ז ניסן, עד הכניסה לארץ ואף בתוך ארץ ישראל, כפי שמביא שם רש"י!

לגבי השמירה בצנצנת, רש"י מביא שירמיהו הנביא השתמש בזה -

לדורותיכם. בימי ירמיהו. כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה? והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס?! הוציא להם צנצנת המן, אמר להם אתם ראו דבר ה', שמעו לא נאמר אלא ראו, בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראינו. (שם ל"ב, רש"י)

זה סיפור מדהים ורש"י מביא את זה מחז"ל, אבל בספר ירמיהו כתוב אחרת. אחרי שהוא אומר את נבואת החורבן הקשה של עם ישראל שעומד ללכת לע"ז וכו', אומר ירמיהו לעם כך -

הַדּוֹר אַתֶּם רְאוּ דָבָר ה' הַמְדַבֵּר הַלִּיתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם אֶרֶץ מֵאֲפֻלָּה מְדוּעָה אֶמְרוּ עָמִיל רְדָנוּ לֹא נָבֹא עוֹד אֵלֶיךָ. (ירמיהו ב', ל"א)

הדרשה של חז"ל פה היא יפה אבל ההקשר של הפסוק הוא אחר לגמרי. לא מדובר על חוסר עיסוק בתורה אלא ממש על

ולא שמעו אלא משה ויותר אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש ויקצף עליהם משה. (כ')

זו התגובה של העם לציווי של משה. רש"י, בעקבות חז"ל, מנסה לצמצם את הנזק ואומר -

ויותרו אנשים. דתן ואבירם.

רק לאחר מכן, אחרי שכל השבוע עם ישראל רואים מן, מגיע יום שישי -

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לָקְטוּ לָחֶם מִשָּׁנָה שְׁנֵי הָעֶמֶר לְאַחַד וַיִּבְאוּ כָּל נְשֵׂאֵי הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ לְמֹשֶׁה. (כ"ב)

באים הנשיאים למשה - 'משה רבנו, למה לא אמרת לנו כלום?'. אם נדייק נראה שלא הם שאלו את זה אלא התורה ורש"י במקום מביא -

ויגידו למשה. שאלוהו מה היום מיומים, ומכאן יש ללמוד שעדיין לא הגיד להם משה פרשת שבת, שנצטוו לומר להם והיה ביום הששי והכינו וגו', עד ששאלו את זאת אמר להם הוא אשר דבר ה' שנצטויתי לומר לכם, ולכך ענשו הכתוב, שאמר לו עד אנה מאנתם, ולא הוציאו מן הכלל.

תגובת משה נשמעת כמו - 'אוי, שכחתי' -

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' שִׁבְתוֹן שֶׁבַת קֹדֶשׁ לְה' מִחֹר... (כ"ג)

וצריך לזכור שזו הפעם הראשונה שמשה רבנו בכלל מדבר איתנו על שבת! מאז הבריאה בה נאמר "ויכולו השמים והארץ", לא הזכרה השבת. 'נו, אז למה לא אמרת לנו כלום, משה? היינו מכינים את עצמנו לאורך השבוע', לכן, ממשיך משה -

...אֶת אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אִפּוּ וְאֵת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בִשְׁלוּ וְאֵת כָּל הָעֵדָף הַנִּיחִיו לָכֶם לְמִשְׁמַרְתָּ עַד הַבֶּקֶר. (שם)

כלומר לאורך השבוע אסור לשמור מהמן עבור יום המחרת ורק ביום השישי יש ציווי להשאיר. והנה עוד נס -

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלוּ הַיּוֹם כִּי שֶׁבַת הַיּוֹם לְה' הַיּוֹם לֹא תִמְצָאוּהוּ בַשָּׂדֶה. שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבַת לֹא יִהְיֶה בּוֹ. (כ"ה-כ"ו)

מדהים. אבל אז -

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ מִן הָעָם לְלָקֵט וְלֹא מִצָּאוּ. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עַד אָנֹכָה מְאַנְתֶּם לְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי. (כ"ז-כ"ח)

מצוותי ותורותי? הרי אמרנו שיש רק שתי מצוות! וכאן בא פסוק מדהים -

רְאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשְּׁבִיחַ... (כ"ט)

כמעט בא לנו להגיד, שזה מאד נחמד לדבר בימינו על קדושת השבת, אבל בני ישראל במדבר באמת ראו שה' נתן את השבת. גם אם אנחנו היינו יוצאים ביום שישי ורואים את כל המן בכמות כפולה זה היה יותר קל להפנים את זה. אם היינו

סיר והיינו מחוברים לסיר, מחוברים לעטינים של הפרה, לשיבר הראשי. היה אוכל די יבש ותפל אבל לא היינו רעבים ולא היינו צריכים לחזור בערב הביתה מעבודה הקשה ולשאול מול מקרר ריק 'מה אוכלים'. לא הלכנו לישון עם פריג'יטר ריק. כן מתו שם רבים מאיתנו, מה לעשות, בסוף כולם מתים. אנחנו רוצים לעבוד את ה' כפי שעבדנו אותו במצרים - בלי כל הרוחניות הזו. מה אתה רוצה מהחיים שלנו, משה רבנו? לפני שלשה שבועות המצרים רדפו אחרינו והפכנו לנביאים כולנו על הים, לאיזו מדרגה שהגענו - ומאז, הגענו למרה ולא היו מים, הולכים בלילה לישון ואין אוכל. אמונה, אמונה, אמונה - זה טוב ויפה אבל אנחנו רוצים תלוש, רוצים אוכל, ואז אני אעבור את ה' הכי טוב. אני אלך למנחה-מעריב, נקבע עיתים. קשה הזך לחירות - אתה רוצה אותנו בני חורין? זה חזק ויפה מאד אבל אנחנו במצב שאין לנו את האוכל שהיינו רגילים לקבל כל יום. מה אתה רוצה מאיתנו? אנחנו רוצים את סיר הבשר ואת הלחם לשבע. זה הכל".

לעבד מבלי להשתעבד לעבודה

התגובה של הקב"ה לכל זה למשה רבנו - 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', ושאלנו למה המן נקרא מטר. רבותי, מה זה 'גשם'? - גשם זה משהו רוחני שכאשר הוא יורד מלמעלה הוא מתגשם. רוחניות שמגיעה הנה לעולם שלנו תוך שהיא מתגשמת. וזה הענין של הלקיטה במן - הלחם הזה שעתיד לרדת לכם מן השמיים הוא רוחניות, הוא אינסוף, הוא עטוף בלחם והתפקיד שלכם הוא לצאת יום יום וללקוט 'דבר יום ביומו' את המטר הזה, לזכור שזה לחם מן השמים ולהצליח להבין -

... כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יְחִיֶּה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' יְחִיֶּה הָאָדָם. (דברים ח', ג')

לדעת שמה שמחיייה אותי הוא התוכן הפנימי, הרוח האלוקית. לא להשתעבד לגשם הזה. "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו" - ראשוני החסידות שאלו למה כתוב 'דבר יום ביומו' ולא 'ולקטו יום יום', והסבירו שהדרך להצליח להסתכל על הגשמיות, על הפרנסה, על המציאות ולראות בתוכה את המציאות הרוחנית וללקוט ולא להשתעבד אליה אלא להשאר מחובר אל האינסוף היא בדיבורים שלי. 'דבר יום ביומו'. בדיבורים של היומיום - איפה אני. השפ"א זיע"א אומר שיהודי הולך לעבוד כל יום, והשאלה היא האם הוא מתפלל ואז האוכל שלי הופך כמו לאכילת המן. האם אני מתפלל ומקבל על עצמי עול מלכות שמים, מקבל על עצמי את הפרנסה לנפש שלי ואני רוצה שהכל יופיע אבל אני מצליח ללקוט, כל אחד במדרגה שלו.

מה קרה במן? כולנו זוכרים את המדרש שלמדנו עוד בגן, שהצדיקים מצאו את המן צמוד לאוהל שלהם ואילו הרשעים היו צריכים ללכת די רחוק כדי ללקוט אותו שם - זאת בדיוק הנקודה. היו כאלה שהיו יוצאים והצליחו ואז קיבלו את המן

עבודה זרה. הרד"ק מסביר במקום את הביטוי "מדוע אמרו עמי רדנו" היא ענין רידי וממשלה - יש לנו ממשלה, יש לנו שלטון ומדינה, מי צריך ח"ו את הקב"ה'. אז מאיפה לקח רש"י את הפסוק הזה שירמיהו הוציא את צבצנת המן וכו' והם שאלו איך נתנה תורה, אנחנו רוצים להתפרנס וכו'. ובכלל מה הדיון הזה? אם הקב"ה רוצה שנתפרנס, הרבה שלוחים יש למקום - מה הדיון? נניח שזה לא בימי ירמיהו אלא בימינו והנביא מוציא את צבצנת המן ואומר לנו להפסיק לעבוד. אנחנו הרי נצא להפגנה, לא? הרי לא כך למדנו!

אז אני מבין שחז"ל דרשו כאן דרשה, אבל רש"י הרי מבאר ל'פשוטו של מקרא', אז האם זהו הפשט שם בפסוק בירמיהו? האם הבעיה האמתית של דור החורבן שעבד ע"ז והיה צריך לְגָלוֹת היתה שהם לא קבעו עתים לתורה?! הלוואי שזו הייתה הבעיה שלהם... ואיך זה קשור למן?

מיליון לא שובע מלחם

הארכנו בשאלות וכעת נתחיל לענות על הכל. ונחזור ונזכיר שוב ושוב - הסיפור הזה הוא על היום ולא על פעם, על כל אחד ואחת מאיתנו.

שאלנו מה פירוש טענת בני ישראל "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע" - הרבה פעמים אנחנו תקועים בסלנג הישראלי שלנו ולכן אנחנו לא מבינים את הביטויים של התורה כמו שצריך. בעברית המודרנית כשאומרים על מישהו שהוא 'יושב על סיר הבשר' אנחנו חושבים על איזה מליון, מבסוט מהחיים, אוכל לחם לשובע. אבל בואו נחשוב על זה לרגע - המיליון הזה לא ראה סיר מאז שהוא היה בטירונות לפני ארבעים שנה. הוא אוכל מכלי פורצלן. בסירים נמצאים המשרתים והטבחיים. הוא גם לא אוכל 'לחם לשובע' הוא אוכל קצת לחם כדי לתבל אותו במיני רטבים ומעדנים. מי שאוכל לחם לשובע אלו הפועלים שמנגבים חומוס או שמנת חמוצה. עם ישראל לא מתבלבל וזוכר טוב מאד מה היה במצרים. הם לא מבקשים לחזור למצרים אלא אומרים "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים... כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב". נשים לב למושג הזה ונזכור שמצרים זו גם העבודות ההיסטוריות שהיתה אז, השואה הנוראה במחנות שהיתה שם, אבל מצרים זה גם פה והיום ועכשיו אצלי בפנים. מי שיושב על סיר הבשר הם הטבחיים, אלה שעובדים במקום הכי נמוך למטה. המיליון, כשהוא באמצע הביזנס ואין לו את הסרוויס לידו, או כשהפועלים יצאו לשבתה - אין לו אוכל. למי תמיד יש אוכל? זה מצחיק, לאלה שנמצאים ליד הסיר. וגם אם אין משהו טוב הם לוקחים מ'הלמטה של הסיר'. לא חסר להם. הם לא רגילים לכל מיני סלטים מפונפנים - הם יודעים לנגב את החומוס או את הגבינה עם הלחם ובהם הם שבעים. הם לא צריכים יותר מזה. זה מה שאומרים עם ישראל למשה רבנו - 'בטח שבמצרים היה קשה. אנחנו זוכרים שאנחנו פה עכשיו רק אחד מחמישה. שמונים אחוז מאחינו מתו שם, בוודאי, אבל במצרים לפחות היה בסוף היום תלוש. היה אוכל ברוח. היה לנו

איתנו. הוא חיכה שנראה את הכפור הדק המחוספס יורד מן השמיים על הארץ ואז הוא יגיד לנו.

לכן הוא חיכה עד שהלכו בני ישראל ולקטו ופתאום כולם ראו שהמרבה לא העדיף והממעט לא החסיר - איזה דבר מופלא, איך זה יכול להיות?! עכשיו הוא אומר להם - 'אל תותירו. רבותי, אתם תופסים? - זה קשה מאד לא להותיר וללכת לישון עם מקרר ריק, וכן - צריך ללכת להתפרנס, אבל אסור להשתעבד לזה'.

צנצנת מלפפונים' בארון הברית

זה מה ששאלנו על רש"י שהביא את הפסוק מירמיהו. ירמיהו במקום אחר שואל -

מִי הָאִישׁ הַחֲכָם וַיִּבֶן אֶת זֹאת וְאֵשֶׁר דִּבֶּר פִּי ה' אֵלָיו וַיִּגְדֶּה עַל מֶה אֲבִידָה הָאָרֶץ נִצְתָה כַּמְדַּבֵּר מִבְּלִי עֵבֶר. (ירמיהו ט, י"א) והוא עונה -

וַיֹּאמֶר ה' עַל עֵזְבְּכֶם אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֵיכֶם וְלֹא שָׁמַעְוּ בְּקוֹלִי וְלֹא הִלְכוּ בְּהָ. (שם י"ב)

וחז"ל מסבירים "על שלא ברכו בתורה תחילה" (ב"מ פ"ה.). הוא מוציא לנו את צנצנת המן ואין זה ירמיהו של דור החורבן אלא זה שרוצה להוציא אותנו מהדימונות שלנו כדי שלא נחיה במציאות מדומיינת. האם אנחנו מכירים את ה"ירמיהו"ים האלה שאנחנו זורקים כל פעם לחצר המטרה ולא רוצים לשמוע את מה שיש להם לומר לנו?

האם חשבנו פעם על משמעות השם 'ירמיהו'? ירמיהו הוא זה שבא להרים אותי. הוא לומר לי - 'אדוני, העבודה הקשה שמדובר בה, כולנו נופלים בה, כל יום אנחנו נופלים בה. אני לא אמרתי לכם לא ללכת לעבוד, לא אמרתי שלא צריך להתפרנס, אני רק שואל שאלה אחת - איך אני עוזר לכם ללקוט את המן?'. זו הנקודה של כל החיים - לא לקחת או לאסוף את המן אלא ללקוט אותו. איך אני עוזר לכם לגלות על הלחם לבדו יחיה האדם אלא על כל מוצא פי ה' יחיה האדם? - אנחנו מבינים את זה בשכל אבל האם אנחנו חיים את זה?

השפת אמת אומר שזהו העומק בהלכה האוסרת לאכול בכל בוקר לפני התפילה, כדי שלא נקדים את הגשמיות. איך אני את זה מחדיר בי, בחורבן שלי, בירמיהו שמדבר אלי? בארון ברית ה' יש מקום לשני דברים - ללוחות העדות ולצנצנת!

בואו נראה דבר נפלא. במדבר, היו אלו אנשים רוחניים, דור דעה, שלא היו צריכים לצאת לעבודה כל יום כמונו, והעומר של המן היה מפוזר להם על הקרקע, אבל לאורך ההיסטוריה, כך מבאר בעל המאור עיניים זיע"א², צריך לתת את הרעיון הזה בצנצנת, כל אחד לפי הכלים שלו. צנצנת שמכילה רק עומר אחד כדי לגלות שהעומר הזה היה מתמלא תולעים ומבאיש בלילה אחד, הרי כאשר הוא נמצא לפני ה' הוא קיים לעולם,

כמות שהוא ובו הם פעלו את הפעולה הרוחנית הזו, ולעומתם היו כאלה שהיו צריכים ללכת ולטחון את המן -

שֵׁטוֹ הָעֵם וְלִקְטוּ וְטָחְנוּ בְּרִתִּים אֹךְ דָּכוּ בַּמִּדְבָּהּ וּבְשָׁלוֹ בְּפָרוֹר... (במדבר י"א, ח')

חז"ל אומרים -

ריש לקיש אמר: אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות. (סוטה ג').

מופיע במפרשים הפנימיים, שפירוש המילה "שטו העם" אינו לשוט כמו באניות אלא מלשון שטות. השטות שלי גרמה לי להתפעל מהק"ג ועוד ק"ג ועוד ק"ג של מן שאספתי.

ללכת לישון עם מקרר ריק

עכשיו בואו נראה איזה אוהב ישראל היה משה רבנו - הוא ידע את הפער האדיר בין המגמה של העם בבקשת הלחם למגמתו של הקב"ה. הפעם שבין הנפש האלוקית שבי לבין הנפש הבהמית שבי ולכן הוא לא אמר לנו ישר את המצוות שכרוכות במן אלא רק אמר 'אתם תקבלו בשר ולחם'. הוא אמר -

...וַנַּחֲנוּ מָה כִּי תִלְיֵנוּ עֲלֵינוּ. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעָרֵב בְּשֵׂר לְאָכַל וְלָחֶם בְּבִקְרָ לְשִׁבַע בְּשִׁמְעַ ה' אֶת תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם מְלַיְנִם עֲלָיו וַנַּחֲנוּ מָה לֹא עֲלֵינוּ תְלַנְתִּיכֶם כִּי עַל דִּ'. (שמות ט"ז, ח'-ט')

תפסיקו להסתכל עלינו, יש הקב"ה. 'אני מבין אתכם, אני מבין את הרצון לסיר הבשר ואת הרצון לשבוע לחם', ואז אמר הקב"ה למשה לכנס את בני ישראל וזה אגב מעניין שמשה אומר לאהרן ולא עושה זאת בעצמו - כי הוא רוצה שזה ייעשה מקרבה, מאהבה. עם ישראל מתכנס ואז יורד כבוד ה' והם רואים פתאום 'דק מחוספס ככפור על הארץ' - משהו רוחני שיוצא מופיע בגשמיות והם מתפעמים ושואלים 'מה זה?', רק לאחר מכן אומר לנו משה שזהו הלחם השמימי וממנו יש ללקוט עומר לגלגלת ולא להותיר, כי משה באהבתו אותנו לא רצה לתת לנו מיד את שני הדברים האדירים האלה של ה'אל תותירו' ושל יום השבת, הוא רצה שנגיע לשם כשהקב"ה ירים אותנו לשלב גבוה יותר ואז נוכל לתפוס אות זה.

אתם יודעים מה זה לומר לאדם שרגיל ללכת יום יום לעבודה במצרים - ושוב, הכוונה ב'מצרים' זה גם למיצרים האישיים שלנו היום - לאדם שרגיל לאכול לחם לשובע ולשבת על סיר הבשר, שלא להותיר ממנו עד בוקר? אפשר להשתגע מזה! אז משה רבנו חיכה, זה מדהים, לרגע הנכון שבו אפשר יהיה לומר לנו את זה. הוא מבין שאלו הניסיונות הקשים ביותר - לא להכין את הגשמיות, לא להתכונן עם הגשמיות, וכן להכין את שבת - להתכונן ליום שכולו שבת, זו העבודה שלי - ולכן הוא חיכה שנגיע ליום השישי ונראה את הלחם משנה הזה ואז הוא ידבר

² ספר "מאור עיניים", מספרי היסוד של החסידות, לרבי מנחם נחום טברסקי מטשרנובל זיע"א, ת"צ (1730) - י"א חשון תקנ"ח (1797), תלמיד הבעש"ט והמגיד ממזריטש.

הוא בעגה שכזאת? מה הרעיון? לכן בא רש"י ואומר שזה בכלל לא הפשט אלא -

מן הוא. הכנת מזון הוא, כמו וימן להם המלך (דניאל א, ה). (רש"י, שם ט"ו)

מן פירושו שהקב"ה זימן את זה. מזומן. בחיך אנחנו אומרים, אבל זה לא מצחיק אלא אמיתי - בני ישראל הגיעו למדרגה הגבוהה ביותר שאפשר להגיע אליה, 'בית ישראל', והיא - תכלית הידיעה שלא נדע. הם הגיעו לנס הגדול ביותר והודיעו 'אנחנו לא יודעים, זה לא קשור אלינו, זה המלך זימן את זה, אין לנו שום ידיעה, שום מידע'. הם הבינו שגם מידע זה גשמיות - המאה גרם שכל שלי והמאה גרם שכל שלך. הרי כולנו מרגישים את זה כל הזמן בכל נושא ובכל סוגיה.

אמרתי לחבר'ה בחיך - הנס של ירידת המן היה נס גדול אבל הנס שיהודים אומרים שהם לא יודעים - זה נס הרבה יותר גדול! "אני לא יודע. אני רק יודע שאני לא יודע", וזה מה שהופך אותנו מציבור של הרבה אנשים טובים להגדרה חדשה שנקראת 'בית ישראל'.

המן הוא הכנה להמן

"ויקראו אותו בית ישראל מן". זה לא חינוך. עוד שלושים יום המצוה שלנו תהיה להגיע למקום של 'עד דלא ידע' ושלושים יום קודם צריך להתכונן לחג. פרשת המן שירד לחם טעים מהשמיים - "כצפיחית בדבש" - היא הפרשה שאיתה צריך להתכונן להמן האגגי שקראנו עליו בסוף הפרשה האחרונה והיא אף הקריאה של בוקר יום הפורים -

וַיְבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָם. (י"ז, ח')

גם המן ההוא הוא 'ממוכן', זוכרים?⁴ הוא מזומן. קשה לנו לקלוט את זה, אבל "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברור מרדכי", כי כל זמן שלא הגענו לשם אי אפשר להגיע לפורים. השנה זה נדחה לאדר שני כי זהו שלשים יום לפני הפסח ואילו יש להתכונן בהגעה לעד דלא ידע.

שלושים יום קודם פורים קוראים את פרשת המן שהיא "עד דלא ידע" כל בית ישראל, ואת 'ויבוא עמלק', ואז מגיעים לפורים, ובשנה מעוברת כמו השנה ממתינים עם זה עד לאדר השני כדי שזה יהיה שלושים יום לפני פסח שכל עניינו הוא להודיע לבנים, "והגדת לבנך", אבל הידיעה הזו, ההודעה הזו, איננה מידע אלא הכח ללקוט.

דברנו פעם בענייני הגדה של פסח, שבני ישראל זכרו כאן שכשהם היו במצרים הם ישבו על סיר הבשר ואכלו "לחם לשובע" ואילו אנו בליל הסדר צריכים לאכול את הפסח "על השובע". איך קוראים לאכילה הזו? 'אפיקומן', אפיקו-מן, וזה לא במקרה! אצל האשכנזים המנהג הוא שבי'חץ חוצים את המצה האמצעית, את החלק הגדול מחביאים והילדים מחפשים אותו, ובסוף, בצפון, באפיקומן, מחזירים אותו לאבא. מה זה אפיקומן? הרי האבא יושב בליל הסדר בהסבה,

הוא גנוז. כל אחד מאיתנו מתכונן למתן תורה וחושב על הלוחות. כולנו נעמדים כשמדברים על הלוחות ושומעים באזני רוחנו את מעמד הר סיני, ומן הסתם פחות היינו מתרגשים מאיזו צנצנת מן, צנצנת לכבישת מלפפונים... אבל בצנצנת הזו, שנמצאת בתוך ארון הברית, אף פעם אין תולעים. זה ירמיהו פרטי שבא אלי כל רגע ושואל 'אח שלי, מה איתך?', והוא אומר - יש כלי, מלא העומר, אותה כמות ולא משנה אם הרבית או המעטת.

הט"ז שואל שאלה מצוינת - למה כתוב "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון את לבו לשמיים" (מנחות י"ג, י"א)? הרי לכאורה זה שמרבה ברצון לכבד את השמיים מגיע לו יותר! והתשובה העמוקה היא שכאשר עוסקים באינסוף אין הבדל בין המרבה לממעט. מאד יתכן שהציפצוף הזה של הילד מהשוליים הוא הרבה יותר מכל הלימוד המעמיק שלמדת אתה היום כי השאלה האם הוא מכוון כלפי האינסוף. "למען אנחנו הילך בתורתך אם לא". זו הסיבה שמשנה רבנו חיכה עם המצוות שבמן - כי הוא רצה לומר לנו את זה אחרי שראינו שהמרבה לא העדיף והממעט לא החסיר.

אבל אז עדיין ה'דתן והאבירם' שבתוכנו יצאו ללקוט, וכמו שלמדנו אצל פרעה, אין אלו דתן ואבירם רשעים וגדולים ומרוחקים אלא דתן ואבירם שנמצאים אצלי פה בפנים, שיוצאים ללקוט בכל זאת, שרוצים לשמור, שלא יכולים לישון עם מקרר ריק ולא הצליחו לעשות את עבודת הביורורים הזו.

יהודי שלא ידע

שאלנו למה לא יורד מן בשבת. הזוה"ק שואל אם המן עניינו עולם הבא, אז למה הוא לא יורד בשבת "מעין עולם הבא"? והתשובה היא - כי המן זו עבודת הביורורים ואין עבודת ביורורים כזו בשבת. בשבת אנחנו צריכים לקלוט את ה'מעין עולם הבא', ולכן הפרשה הראשונה שעוסקת בשבת היא פרשת המן, והיא באה ואומרת -

... שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ אֶל יְצֵא אִישׁ מִמֶּקְמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי.

כי הכל נמצא אצלך, בארבע אמות שלך. ואז בא הניסיון השני - "ראו כי ה' נתן לכם את השבת". ואנחנו אומרים לעצמנו - 'אבל אנחנו לא רואים', אבל השאלה האמתית שמנגד היא - 'האם אנחנו באמת לא רואים או שאנחנו לא מנסים שלא ללקוט?', להצליח להיות במקום הזה שמבין שהמן איננו מתנה אלא ניסיון. "למען אנחנו" זה מבחן, טסט, ניסיון, וזו גם הרמה, ממש כמו ירמיהו שבא לנסות אותנו עם צנצנת המן.

ואחרי השבת באים כל בית ישראל וקוראים למן הזה בשמו 'מן'. זה געוואלד - כבר אמרנו כמה פעמים ששמו של המן לא נגזר מכך שבני ישראל "לא ידעו מה הוא", מעין סלנג כזה, וכמו שהמפרשים שואלים שתרגום המילה 'מן' כלל איננו 'מה'³. ומה פתאום לדבר הכי חשוב שבית ישראל קוראים לו בשמו

³ פירוש המילה 'מן' בערבית ובארמית הוא 'מי' ולא 'מה'.

⁴ אסתר א', ט"ז, ועי' בתרגום שם.

ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", סגור את התריסים ותגיד - 'הכל עשוי. אני מוכן לשבת, יש לי כח להגיע לשבת, הקב"ה הביא אותי לשם'. "ראו כי ה' נתן לכם את השבת".
זאת הפרשה המופלאה של המן.

סגולה לפרנסת הנפש

ומשפט אחרון לט"ו בשבט. מופיע בזה"ק שכאשר בני ישראל נכנסו לארץ אז המן שירד במדבר זרם להם לתוך הפירות של ארץ ישראל. בחמישה עשר בשבט העבודה שלנו, "כי האדם עץ השדה" (זברים כ', י"ט), אנחנו אילנות. הפירות שאוכלים בטו בשבט הם פירות של תענוג - רימון, גפן, דבש תמרים. זה לא מים, זה לא לחם. להתענג זה דבר נפלא, להתענג על ה' בשביל זה האדם נברא. והאתגר שלי הוא להצליח לקחת את המנגו הזה ולתפוס שהפירות הקדושים של ארץ ישראל, כלשון רבותינו, הם גשמיות עטופה באין סוף בפנים, ואני לא נופל במעטפת, אלא אני מצליח להיכנס לשם פנימה.

איך עושים את זה? מה העבודה שלנו? זה מה שאומר הקב"ה בפרשה - אלו 'תורותי ומצוותי' שכל עניינין של המצוות הוא "את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור" (קהלת י"ב, י"ג), זו הדרך שהקב"ה רוצה לתת לי להצליח ללקוט "דבר יום ביומו", את התוך, ולא להשתעבד לסיר הבשר, לצאת ממצרים. הוא נתן לי דרך לעשות את זה, הוא נתן לי את התפילות שלי, את התורה שלי, את הדיבורים שלי - איפה אני נמצא, מה אני חושב, מה אני רואה, מה אני מדבר. האם אני מצליח לראות את הזולת ולראות את האלוקות שבו, האם אני מצליח שלא להשתעבד לחיצוניות במה שאני רואה. "על כן הוא נותן לכם את השבת", זה תורותי, אלו מצוותי - וזו פרשת המן שהיא כידוע סגולה לפרנסה, סגולה של "אחד המרבה ואחד הממעיט" מחוברים אל האנינסוף. סגולה גדולה לפרנסת הנפש, לכח שלנו להיות מאוכלי המן שלא ניתנה תורה אלא להם. ומי שמצליח להיות מאוכלי המן יכול להיות ממקבלי התורה.

שנזכה ונחיה ונראה ונדע ללקוט עוד ועוד פנינים ודברים מופלאים ולהיות מאוכלי המן וממקבלי תורתו הקדושה.

יפה על כרית, עם קיטל לבן, כמו בני מלכים, בני חורין - אז למה אתה מחביא את הלחם שלך, אבאל'ה? הרי רק העניים מחביאים את האוכל. יכול להיות שזה בגלל שאתה עוד לא באמת בן חורין? ואת זה עומד לומר לך הבן הקטן שלך - 'אבא, אפיקו מן, תוציא את הלחם, תוציאו את המן מהמחבוא. מה, גם אתה מחביא את המן למחר כי אתה לא מאמין שיהיה בבוקר?'.
לאכול פסח על השובע זה להיות ולהרגיש בן חורין ממש כמו בליל הסדר הראשון שהיינו בו במצרים, ואני מרגיש שאין מצרים מלפני, אין מצרים מאחורי או מצדדי, ואני קורע את הים ונכנס לתוכו ושר שירת הים ו-'ה' ימלוך לעולם ועד'. והילד הקטן שלי מביא לי את המן, את האפיקומן, ואומר לי 'אבאל'ה, יש לנו עוד מה לעבוד על יציאת מצרים'.

רוחניות עטופה בגשמיות

"הדור אתם ראו" (ירמיהו ב' ל"א). בהקשר ההסטורי, ירמיהו בא ומדבר שם על הברית שכרת צדקיהו עם מצרים - למה אתה סומך על מצרים, כי יש שם מנכ"ל? כי הבוס טוב? כי אתה לא מצליח להשתחרר? ואז אומר הקב"ה לישראל -

הַדּוֹר אִתְּם רָאוּ דְבַר ה' הַמְדַבֵּר הַיְתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם אֶרֶץ מִצְרַיִם מְדוּעַ אֶמְרוּ עִמִּי רְדֵנוּ לֹא נָבֹא עוֹד אֵלֶיךָ.

אנחנו מושלים, אנחנו מנהלים, 'רדנו', כמו 'ורדו בדגת הים', והנה רש"י בא ואומר לנו - אתם יודעים על מי הפסוק הזה מדבר? לא רק על אלו שעבדו עבודה זרה לפני החורבן - אלא עלי, שאני רוצה לבטל את (זמן) אחת מלימוד תורה כי 'לא בא לי היום', ואז אני מתרץ לעצמי ואומר - 'במה נתפרנס?...'

תגיד רש"י, זה יפה שאתה לוקח כזה פסוק קשה ומפיל אותו עלי, שאני בסה"כ די צדיק, די בסדר? כן, אומר לנו רש"י, אני רק רוצה להזכיר לך איפה הסיפור, איפה הקוד - "עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי" - שהן 'אל תותירו', דהיינו אל תיפלו בגשמיות. הלחם הזה הוא מטר, נכון - הוא מוגשם אבל הוא רוחניות מן השמיים עטופה בגשם והמבחן שלי הוא לגעת בנקודה הפנימית ואותו אני עושה בכל השבוע, וביום השישי אני רואה איך הקב"ה עוזר לי להגיע לשבת. כל שבוע "ששת

השיעור מוקדש לרפואת
ציפורה בת שרה,
בתיה בת רבקה,
עדנה בת דבורה

ולהבדיל לע"נ
גבריאל בן שרה ז"ל

להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ
לעמנואל - 054-7500516